

KELET.

POLITIKAI ÉS KOZGAZDASAGI NAPI LAP.

Előfizetési díj.

Vidékre postán vagy helyben házhoz hordva:	
Egész évre	12 frt.
Félévre	6 „
Negyedévre	3 „
Egy óra helyben	1 „
Vidékről egy hónapra előfizetést nem fogadunk el.	

Egyes szám ára 5 kr.

Megjelenik minden nap, az ünnepeket követő napok kivételével.

Szerkesztői szállás:

Belkirály-utca szeglet trencsai-vár 7. szám, hová a lap szellemi részét illető közlemények czimzendők.

Az értékes cikkek díjaztatnak.

Kéziratok nem adnak vissza.

Kiadó-hivatal:

Stein János könyvkereskedése, hová az előfizetések és hirdetések küldendők.

Hirdetési díjak:

Ötször használt garmond sor vagy annak tere 6 kr. Bélyegdíj minden hirdetés után 30 kr. Nagyobb és gyakori hirdetéseknek külön kedvezményt is nyújt a kiadóhivatal.

Hirdetéseket fölvesznek:

Bácsben: Oppelk Alajos (Wollzeile 22). Haase Wien Wallfischgasse Nr. 10.

Nyitltéri oszlokok

garmond sora után 25 kr. fizetendő

ELŐFIZETÉSI FELHÍVÁS

„KELET”

politikai és közgazd. napilap

1874. második fél évi folyamára.

„KELET” előfizetési ára:

Egy évre	12 frt.
Félévre	6 frt.
Negyedévre	3 frt.
Egy óra	1 frt.
Egyes szám ára	5 kr.

A lap szétküldésénél előforduló zavar kikerülése tekintetéből vidékről 1 hónapra előfizetést nem fogadhatunk el.

Az előfizetési pénzek, legczélyszerűbben postai utalvánnyal kiadó Stein János könyvkereskedésébe küldendők.

Nyolcz egyszerre beküldött előfizetés után tiszteletpéldánnyal szolgálunk.

A „KELET” kiadóhivatala.

Budapest, június 22. 1874.

(y.) Nagy port vert fel a sajtóban és a közvéleményben a közös hadügyminister hirteleni távozása és Koller kinevezetése. A meglepetés, mely a magyar ministeriumot ez által érte s azon homályos sejtelmek és gyanítgatások, melyek e kinevezetéshez fűződtek, méltán hozták magukkal az országgyűlésen történt interpellatiót.

Nézetünk szerint azonban az összes zajnak csak egyetlen alapja lehetett, az ellenjegyzés hiánya, s ez annál aggasztóbb jelenséggé mutatkozott, mivel nem létezik törvényünk, mely ép a közös miniszterekre nézve megszabná az ellenjegyzést. Ő Felsőége azonban e tekintetben sietett megnyugtatóni a közvéleményt s azon királyi kézirat, mely értesíti gr. Andrássyt Koller kinevezetéséről, elejét vette az aggodalmaknak. Az interpelláció azonban még sem volt felesleges. Háromszázados multunk telve a leggyászosabb emlékekkel s bár ő felségének személye és ritka alkotmányos érzelme elégséges garancia alkotmányunkra nézve, még sem felesleges örökös szemmel kísérni azon katonai cliquet, mely erejében megfogya bár, de megtörve maig sincs. Ma tette meg a Tisza Kálmán interpellációjára a ministerelnök válaszáat.

Tisza Kálmán azon kérdésre, hogy ismeri-e az indokokat, melyek a kinevezést ered-

ményezték, természetesen nem felelhetett egyebet, mint hogy a miniszterek kinevezése a koronának feltétlen joga s így nem bocsátkozhatik más körülmények vitatásába, mint az egyszerű ellenjegyzés, indokképpen tehát ő is csak azt hozhatja fel, mit a királyi kézirat, hogy Kuhn b. maga kérte felmentetését.

Megnyugtató volt az országgyűlésre nézve a ministerelnök azon kijelentése, hogy mi-helyt az ellenjegyzés hiányát látta, azonnal figyelmzettó kérdést intézett a közös külügy-ministerhez, ki azon választ adta, hogy csak feledékenységből nem közöltetett az aláírásával ellátott kézirat s megtette már az intézkedéseket, hogy az ilyenmő kéziratok a monarchia mindkét fele hivatalos lapjában közzétessenek.

A mi pedig a „Reichskriegsminister” elnevezését illeti, határozottsággal kijelenti, hogy mérvadónak csak a magyar hivatalos lap szövegét tekinti, s minthogy pedig a delegációk előtt a közös ministerium kimondotta, hogy a „Reich” szót a „monarchia” szóval azonosnak tekinti, nem lát indokot arra nézve, hogy ez elnevezés megváltoztatása érdekében lépéseket tegyen.

Azon elismerő tudomásul-vétel, melyben a ház a ministerelnök válaszáat a szélsőbal kivételével részesítette, magára az országára nézve is megnyugtató benyomást fog tenni.

Van azonban az új hadügyminister kinevezetése által okozott incidensnek egy olyan oldala is, mely fényes csáfolat a megszokott baloldali frázisokra, hogy t. i. a jobboldal készséggel adja fel az ország legfőbb jogait, sőt egészen a régi reactio karjaiba vetette magát. Most meggyőződhetett róla az ellenzék úgy, mint az általa elámitott tömeg, hogy az ország jogainak védelmében Magyarországon nincs pártkülönbség.

— A Deákör 22-dikén a polgári házasságról szóló bizottsági jelentés tárgyában újabb értekezletet tartott. Tudva van, hogy a vasárnap értekezlet is tárggyal foglalkozott s annak a napirendről való levételét határozta el; minthogy azonban a vasárnap értekezleten a párttagok csak csekély számmal voltak jelen, alkalomszerűnek látszott ez ügyben újabb értekezletet tartani.

A párttagok nagy számmal jelentek meg. A min. elnök ismételve előadta az okokat, melyek folytán nem járulhat ahhoz, hogy a bizottsági jelentés, mely a kötelező polgári házasság bevezetéséről szóló javaslat alapelveit megállapítja s azt rendeli, hogy a kormány még ez év folytán terjeszsen elő e tárgyban javaslatot: a ház által most elfogadtassék s kijelenté az is, hogy ha a párt ezt most elfogadná: ő tudni fogja köteleességét.

A min. elnök kijelentése, mely a cabinet-kérdést állítja fel, nagy sensációt keltett. Sokan szol-

utról kerülő, gyakran tekervényes uton kísértik meg a kitűzött cél megközelítését. Erasmus ur nagy ámitó volt; elhitette saját füleivel, szemével, ujjával, lábaival, hogy ő valóban szerelmes s e hiszékeny szolgák igyekeztek jobban haladni. E kis család eredménye lett aztán néhány nap múlva azon körülmény, mely Erasmus elhatározását a harmadik házasság megkötésére nézve teljesen megszilárdította.

Erasmus ur üres óráiban azzal tölté idejét, hogy a város utcáit barangolta be; ismerősnek, és néha ismeretlennek, nagyokat köszönt (e rossz szokása nélkül köösőgalapja néhány hónappal tovább tartott volna). Néha megállott, beszédbe eredt egy két ismerősével, ki aztán Erasmus üres fecsegéseinek alig-alig győzte nyelni titkolt bosszankodását.

Egy ily sétája alkalmával, a mint fürkésző szeméit az utca hosszan végigfuttatta, csekély távolban az Olimpia kisasszony nyulánk, sovány alakját látta sebes léptekkel haladni. Az érdemes kisasszony egyik kezében esernyőt, másikban könyveket hordott. Természetes dolog, hogy Erasmus ur, rövid, de szolgálatkész lábait gyorsabb mozgásra indította, mielőtt azonban Olimpia kisasszonyt utolérte volna, ez egy csinos épület ajtaján belépett s Erasmus szeméi elől egyszerre eltűnt. A zenetanár meglassítá lépteit, azután szeméit összehúván, vizsgálódó tekintetét a csinos kis épület homlokzatára szegezte, hol keskeny fekete táblán, fehér betűkből e szót olvasta ki: „Takarék-pénztár.”

A különféle jótékony pénztintézetek közül csupán egyetlen egyvel volt szorosabb ismeretségben Erasmus, — ez egy: a zálogház. Tudta ő, hogy a városban takarékpénztár van, czélját, hivatását is —

tek fel e tárgyban; a többi között a biz. jelentés értelmében: Wahrmann és Horváth Boldizsár. Tavaszly azt ajánlá, hogy a biz. jelentés úgy adassék át a kormánynak, mint a 9-es bizottság jelentése.

Hosszabb vita után a párt többsége abban állapodott meg, hogy a bizottsági jelentés a napirendről levéssék, s hogy a kormány a jövő ülészek alatt nyilatkozzék e tárgyban. E határozat egyszerű mind pártkérdésnek jelentetett ki.

Országgyűlés.

Kolozsvár, június 23.

A képviselőház tegnapi ülésén felelt a ministerelnök Tisza Kálmán interpellációjára, a közös hadügy kinevezése ügyében. A beszédek itt közöljük egész terjedelmükben:

Bittó Ietván ministerelnök: T. ház! Tisza Kálmán képviselő ur a következő interpellatiót intézte hozzám:

Tekintve, hogy a közös ministerium kebelében előforduló minden változás és a változásnak módja Magyarországot alkotmányos szempontból is legnagyobb mértékben érdekli;

tekintve, hogy az ily változások folytán az egy vagy más tekintetben beállható irányváltozások egyenesen ugyan a közösegység, de közvetve az egyéb államügyek szempontjából is igen nagy hatással lehetnek Magyarország sorsára és helyzetére;

tekintve, hogy a fenálló törvények értelmében mindezen változások az azok lehető következménye iránt a képviselőház rendesen csak a magyar ministerium és pedig első sorban a ministerelnök útján nyert hivatalos fölvilágosítást és ezen az uton szerezhetnének az ügyekre befolyást;

tekintve végre, hogy a közös hadügyminister személyére nézve beállott változás, mely a közös költségvetés alig lefolyt tárgyalása után sejtethető sem volt, mindenkit méltán meglepett, azon körülmény pedig, hogy a közös hadügyminister kinevezési okmányának német szövegében birodalmi Reichs hadügyministernek ismertetik a mind az utóbbinak elbocsátása, mind az új hadügyministernek kinevezése, ministeri ellenjegyzés nélkül történt, méltó megítélést és aggodalmat szült; kérdem az igen tisztelt ministerelnök irtól:

1. Birt-e előleges tudomással a közös hadügyminister személyére történt változásról vagy nem?
2. Akár egyik akár másik esetben, bir-e tudomással most már az indokokról, a melyek azt előidézték és arról, hogy szándékoznak-e ezek folytán a közös hadsereg rendszerében valamely változtatást hozni ha? és ha igen, minőt?
3. Helyesli-e, hogy a kinevezett közös hadügyminister a német szövegű kinevezési okmányban birodalmi hadügyministernek nevezetetik s hogy mind az elbocsátási, mind a kinevezési okmány ministeri ellenjegyzés nélkül jelent meg?
4. Ha helyesli ezeket, minő alapon helyesli;

féligmeddig — ismerte az ilyen intézeteknek, ezen kívül a hivatalnokokkal is kisebb-nagyobb mértékben ismerős volt; alkalmat azonban, mely őt épületbe vagy csak közlebe vezesse, mostanig nem talált.

Rendkívül sarkalta Erasmust azon természetvé vált rossz szokása, melylyel a titokszerségek iránt, ha azok némi részben őtis érdekelték, rendkívül nagy gyűlölettel viseltetett; innen magyarázható ki az a nagy türelem, melylyel Olimpia kisasszony kijövetését, eltávozását, később pedig az ebédre hivatogató déli hangszót teljes nyugalommal megvárta. A türelem megtermette a kívánt rózsát.

A takarékpénztár egyik hivatalnokát, a pénztárnokot Erasmus épen szemközti találta lassu sétája közben. A pénztárnok magassága épen akkora, szélessége mintegy háromszor akkora volt, mint a kis zenetanáré; czájában óriási tájtékpipa nehezkedett fogaira, jobb keze zsebében volt, hol — alkalmasint az angol közmondásnak éber figyelemben tartása jelölül — üres perczekben, aprópénzt zörgetett.

— Ah, minő véletlen szerencse, tisztelt pénztárnok ur; hogy mint szolgál egészsége? — Kérdé Erasmus ur, mi közben nagy kedve lett volna egy kissé megnehezíteni arra a pénz-csörgő jobb kezére, mely saját jobb kezének megszorítása vagy legalább egy kalap megbizentése végett sehogys sem akart nyilvánosság elé jóni.

— Köszönöm, megvagyunk, megvagyunk; hát a Klarinettó mit csinál? — szólt a vastag kis pénztárnok, Erasmus urral szemközti megállva s csizmájá ropogtatásával bosszantva a zenetanár kitűnő hall- szerveit.

— Ah, a klarinettó? — szólt Erasmus ur kellemes mosolyt erőltetve, — bizony, mostonság nem

ha nem helyesli, meglette-e, vagy szándékozik-e megtenni a hivatalból folyólag jogában és kötelességében álló lépéseket azon czélból, hogy jövőre a czim a német szövegben is a törvénynek és a helyzetnek megfelelőleg használtassék, a kinevezések pedig a parlamenti alkotmánynak követelményéhez képest ministeri ellenjegyzés mellett tétessenek?

A t. képviselő ur interpellációjának első kérdése — és második kérdésének első részére, a hol a személyváltozás tényére és annak indokaira vonatkozólag kíván tölem felvilágosítást, a képviselő urnak egyszerűen csak azt válaszolhatom, hogy miután a fenálló törvények értelmében a miniszterek kinevezése a koronának feltétlen joga, én semmi oly fejtegetésekbe, melyen ezen királyi jognak az alkotmányos jogból eredő ellenjegyzés kellékén kívül más valami feltételhez kötését kívánnák, nem bocsátkozhatom és ennél fogva a legfelsőbb elhatározásnak indokát illetőleg sem adhatok a t. képviselő urnak más választ, mint azt, mi a legfelsőbb kéziratok egyikében feltalálható, hol az mondatik, hogy Kuhn báró saját kérelme folytán mentetett fel állásától és ennek folytán Koller nevezetett ki hadügyministernek.

Ez lévén azon egyedüli álláspont, a melyet a fenálló törvények alapján elfoglalhatók, én akkor, midőn a legfelsőbb kéziratok kihirdetés végett hozzám megérkeztek és azokban az ellenjegyzés hiányát észrevettem, kötelességemhez képest azonnal intétem a közös külügyminister urhoz egy figyelmeztető kérdést és ezen figyelmeztető kérdésre azt nyertem válaszul, hogy azon legfelsőbb kézirat, mely a külügyministerhez jún. 14-én intéztetvén, úgy Kuhn b. felmentését, valamint Koller báró kinevezetését magában foglalta, és a mely alkotmányos szempontból azért tekintethetik egyedül mérvadónak, mert a másik két kézirat, melyekben a közös ministerium hatáskörén kívül eső katonai kitüntetések foglaltatnak, csak a katonai rendeletek tárára voltak szánva: a közös külügyminiszternek, Andrássy grófnak ellenjegyzésével el volt látva és csupán csak azon körülmény folytán nem közöltetett a másik 2 kézirattal együtt, minthogy feledékenységből elmulasztattott annak a hivatalos laphoz való beküldése, egyuttal arról is tudósított a közös külügyminister, hogy már megtette az intézkedéseket annak a monarchia mindkét fele hivatalos lapjában leendő közléseiről.

A dolog ezen állásában, miután az ellenjegyzett kéziratnak utólagos közlése által az alkotmányosság követelményének elég van téve, én határozottan azon meggyőződéssemnek adok kitejezést, hogy semmi ok sem forog fenn arra nézve, hogy akár a személyváltozásból, akár a kéziratnak elkésztet közléséből oly következtetés vonathassék, mintha a fenálló törvények sérelmével: vagy a monarchia két felének alkotmányos állására vagy a közös hadsereg alkotmányos helyzetére kiható valamely rendszer-változás szándékoltatnék életbeléptetni, a hadsereg belső szervezetre vonatkozó ntézkedések pedig az 1867.

játszom; tetazik tudai, csupán az udvariasság kényszerít arra, hogy hangszeremet elhanyagoljam. Új szomszédnőmtől meg kell tudakolnom, hogy a klarinettó hangja nem gyakorol-e kellemetlen hatást idegeimre.

— Ah, önnek új szomszédja van? — szólt a pénztárnok kissé az orron átszűrődött pártfogói hangon.

— Ige, egy nyelvtanító.

— Ah, gondolom hogy ki az; egy magas, sovány, kissé koros dáma, — ugy-e?

— Igen, az lesz az.

— Épen az imént járt intézetünkben.

— Ah, talán angol, vagy francia lecskékét ad valakinek?

— Micsoda gondolat! Hja! Erasmus barátom, nálunk ilyesforma dolgokra nincs idő; nálunk rendkívül sok teendő van, mert pénzforgalmunk is rettentő nagy, mi csak üzleti dolgokkal foglalkozunk.

— Akkor ama kisasszonynak is üzleti dologban kell önnél lenni, — felelt Erasmus a lehető legközőnyösebb arccal.

— Természetesen, üzleti dologban; hja, Erasmus barátom, annak a csúnya vén leányzónak bétett pénzösszege meghaladja a háromezer forintot.

Bár minő kellemesen hangzott e néhány szó Punpérnickel Erasmus füleiben, egyetlen mosolyoskával sem árulta el rendkívüli kedélyállapotát, de nem is alkalmatlanodott tovább a kis pénztárnoknak. Elhatározása teljesen megszilárdult; életkorát többször fölcsámizgató ujjain, az eredményt kedvezőnek találta; türelem fonalát a legbiztosabb siker reményével megerősítette s akkor nyugodtan tervezgette harmadik házasságát.

(Folytatás következik.)

„KELET” TÁRCZÁJA.

Zirza és Mirza

története.

Irtá: Mentovich Gyula.

(Folytatás.)

Olimpia kisasszony tétovázó tekintete ismét Erasmusra esett, nyolcz nap alatt már másodszer s az előbb leirt mérőserpenyő billenésének; hatása alatt, az előbbinél valamivel erősebb hangon szólt:

— Nem akarom önt ismerni.

Erasmus ur újabb udvariaskodó ömlengésekre nyitá ajkait, azonban a megindított szó, a becsapott ajtó csattanásában vészett el. Az érdemes zenetanár minden bosszankodása abban nyilvánult, hogy vállait s ezekkel ugyan egy időben szemöldkeit lassan fölhúzta s egy hirtelen mozdulattal ismét leejtette.

Ne gondolja senki, hogy ez újabb kudarc Erasmus urat törekvésében végképp lehangozta volna. A buldogot minél többször földhözverik, annál nagyobb vészre kap s vakmerősége nőttöb nő.

Pumpérnickel Erasmus nem tartozott azok közé a — nézete szerint — bamba, előítéletes emberek közé, kiket holmi aprólékos kellemetlenségek, kisebb akadályok föltett szándékuktól visszariasztanak, hanem azok közé a — nézete szerint — erős akaratú, erőlyes férfiak közé, kik, ha egyes-nes utjokban akadályokra bukkanak, letérnek e az

XII. t. ez. 11 §-ának értelmében eddig is kizárólag ő felségének voltak fenntartva.

A mi már most az interpelláló urnak azon kérdését illeti, vajjon helyesnek találom-e, hogy a legfelsőbb kézirat német szövegében a Reichskriegs-miniszter elnevezés használatát és ha nem tartom helyesnek, nem akarok-e állásomból kifolyólag ennek megváltoztatása érdekében lépéseket tenni, e kérdésre egész határozottsággal azt jelentem ki, hogy én minden tekintetben helyesnek, kifogástalannak, Magyarországra nézve mérvadóknak egyedül csak azon elnevezést tekintem, mely a hivatalos lap magyar szövegében használatát; de valamint a magunk részéről ehhez ragaszkodunk, hivatalos érintkezésünkben ezt és mindig ezt használtuk, ezentúl is mindig ezt fogjuk használni, úgy másrésztől miután a közös miniszteriumnak 1868-ban a delegatiónk előtt tett azon határozott kijelentését, mely szerint a „Reich“ elnevezést teljesen egyértelműnek veszi a „monarchia“ szóval, és ezen kifejezés alatt semmi mást érteni nem kíván, úgy a delegatiónk mint ugyanazon évnek még november 9-én a képviselőház is tüzetes és beható tanácskozás után megnyugtatóan találta: én most arra nézve, hogy a közös elnevezés a monarchia másik felében is használatos, annál kevésbé vélek szükségesnek tárgyalásokat megindítani, mint-hogy azon idő óta a monarchia dualistikus állása nemzetközi érintkezéseken is határozott kifejezésre jutott és így ma már egygyel több okunk van a megnyugtatóra. Ebből áll válaszom a t. képviselő ur interpellációjára. (Tetszés jobbfelől.)

Tiszta Kálmán: T. ház! Az igen t. miniszterelnök ur feleletére szabad legyen, talán nem azon sorrendben, melyben ő előadta, de inkább a tárgyak által kijelölt sorrendben, röviden megtenni észrevételeimet. (Halljuk!)

A mi legelőbbben is a személyváltozást illeti, sem multkorai nyilatkozatomban kétségbe nem vontam, sem most kétségbe nem vonom, hogy a miniszterek elbocsátásának és kinevezésének joga fejedelmi jog, sőt azt azon első alkalommal is hangsúlyoztam. De épen a mint akkor is azt tettem, most is kénytelen vagyok kimondani azt, hogy ezen jog alkotmányos országban úgy, hogy általa rendszer-változás is jelöltesse meg, helyesen nem gyakorolható akkor, midőn az illető miniszternek, tehát az általa képviselt rendszernek irányában az alkotmányos testületek részéről bizalom nyilvánul. Éppen azért, mert ez volt a tekintetben a dologról felfogásom, intéztem a t. miniszterelnök urhoz azon kérdést, hogy vajjon van-e tudomása arról, hogy ez valamely rendszer-változást is involvál és ha igen milyet?

Az igen t. miniszterelnök ur azon meggyőződésének ad kifejezést, hogy ez egyáltalában semmiféle rendszer-változást nem involvál, hogy nem érinti akár Magyarországot, akár Ausztriát, akár a közös hadsereg alkotmányos helyzetét.

Az igen t. miniszterelnök urnak több alkalma lehetett aziránt tájékozva lennie, mint nekem; és midőn ezen határozott nyilatkozatot teszi; én azt most egyelőre igen szívesen elfogadom megnyugtatónak, természetesen fenntartva magamnak, hogy ha a következmények azt bizonyítanák, hogy a t. miniszterelnök ur ezen feltevésében tévedett, megtehessen a magam részéről a szükségesnek tartott lépéseket. (Helyeslés.)

A mi az ellenjegyzés kérdését illeti, én igen jól tudom s ezt csak azért említem fel mint mellékést, hogy álláspontomat vele szemben kijelenthessem, hogy a katonai kinevezések mindaddig ellenjegyzés nélkül történtek. Részemről nem tartom azt sem helyesnek, de elismerem, hogy ez nem ide, nem ez alkalomra tartozik. Azonban itten miniszteri kinevezésekről levén szó, én nem lehetek azon meggyőződésben, hogy az ellenjegyzés kellékeinek elég tétetett az által, hogy ha szintén ugyanazon időben iratott is alá az Andrássy gróf külügyminiszterhez intézett legfelsőbb kézirat, midőn a kinevezések történtek.

Mert ez ellenjegyzés természete szerint, annak concret alakja szerintem nem az, hogy valahogy a miniszter tudósíttassék arról, mi történt, hanem igen is az, hogy maga a kinevezés történjék az ő ellenjegyzése mellett (Helyeslés); jelesen, hogy az mondassék: „ezt és ezt kinevezem hadügyminiszteremmé“, aláírva a fejedelem és ellenjegyezve az illető miniszter által. Minden, mi nem így történik, szerintem nem egészen correct, nem egészen helyesen történik. (Tetszés.)

Én tehát azt, hogy ez alkalommal az eljárás correct lett volna, el nem ismerhetem. Kész vagyok azt, mi történt, úgy venni, mint az elkövetett, és reményilem nem rossz szándékkal elkövetett hibának későn bár, de mégis bekövetkezett helyreigazítását, a mennyire még helyreigazítani lehetett. Kész vagyok, mondom, ez alkalommal ezt így tekinteni, de kénytelen vagyok kifejezést adni azon meggyőződésemmek, hogy az eljárás correct nem volt, s kénytelen vagyok felkérni a t. miniszterelnök urat, hogy befolyását érvényesítse, úgy hogy hasonló körülmények közt nemcsak ily fatalis feledékenység ne történjék, mint minő most történt, de hogy egyáltalában már eredetileg a helyes, correct forma tartassék meg. (Élénk helyeslés.)

Hátra van még a miniszterelnök ur feleletének azon része, melyet adott az iránt, hogy helyes-e vagy nem, s ha nem helyes, szándékozik-e valamit tenni arra nézve, hogy a német szövegben a birodalmi Reichs szó ne használatos?

Ez irányban azokra nézve, miket a miniszterelnök ur az előzményekről mondani méltóztatott, tö-

köletesen igaza van. Kétségtelen, hogy a ház kebelében e kérdés megvitattatván, a ház többsége a nyert magyarázat után megnyugodott abban, hogy a „birodalmi“ szó használatos. Én is tudom, hogy e szónak használata nem először történik, sőt tudom azt is, hogy ezen szónak használata, ha Magyarországon, nemzet és kormány egyiránt elég éber és elég erős lesz, nem fogja az ország helyzetét megromlítani, valamint ezen szónak helyesebb felcserélése, ha az éberség, leírás és kitarás hiányozni fognak. Nem fogja az ország helyzetét megromlítani, de mindamellett, hogy ezt tudom, nem tehetem, hogy ez lakommal kifejezést ne adjak azon meggyőződésemmek, hogy minden irányban helyes és észszerű volna ezen kétféle elnevezést megszüntetni. Nem kívánok ez alkalommal eziránt, miután a mostani eljárás a házunk régebbi határozatára támaszkodik, concret javaslatot betherjeszteni, de kifejezem azon meggyőződésemet, hogy a kétféle elnevezés használata is egyike azon okoknak, melyek miatt a teljes megnyugvás, a teljes bizalom a fennforgó kételességekkel szemben, nem tud gyökeret verni úgy, mint a hogy kívánunk kellene, hogy gyökeret verjen; (Balfelől igaz!) mert nem lehet rossz néven venni, ha egyesek kebelében aggályok támadnak, hogy befelé azon nyelven, melyet, fájdalom, csak mi értünk, használatát azon kifejezés, mely Magyarország helyzetének megfelel, de kifelé ezen helyzet elrejtetik egy igazában más jelentő szó alá. (Tetszés.)

Mindezek után t. ház, miután az ellenjegyzés iránt elkövetett hiba, a mennyire még lehetett, helyre hozott; miután a miniszterelnök ur jelezte, hogy részéről megtörtént ez irányban a kötelességszerű felszólalás; miután kifejezte azon meggyőződését, hogy itt semmiféle, az alkotmányra befolyással bíró rendszer-változatáról szó nincs, és végül a „birodalmi“ elnevezés iránti határozat a jelen peroc keretén — azt tartom — kívül esik: én most, ideiglenesen kész vagyok a miniszterelnök ur választát tudomásul venni, de részemről ismétlem, mint már jeleztem, hogy fenntartom magamnak a jogot arra nézve, hogy ha a miniszterelnök csalódnék azon bizalmában, hogy itt rendszer-változatáról szó nincs, a lehető legelső alkalommal ez irányban megtegyem a szükséges lépéseket. (Élénk tetszés.)

A ház a választ tudomásul vette.

A kolozsvári kereskedelmi és iparkamara 1874. apr. hó 28-án tartott XXXV-ik rendes ülésének jegyzőkönyve.

(Folytatás)

5.

Az ily sok irányban szükséges revisio czélzárúbb megejtésére egy országos enquete összehívását vagyunk bátrak javaslatba hozni, a mely illetékes szakembereken kívül a kereskedelmi és iparkamarák, az országos iparigyesület, gazdasági egyletek küldötteiből állna s tárgyalási alapul a beérkezett javaslatok alapján szerkesztett vámtariff tervezetét venné. Egy ily szakértekezlet vitáitól jogosan várhatni, hogy a közreható érvek s azok méltányos kielégítése felett a nézeteket tisztázza s ohajtott megállapodásra juttassa.

A részletesebb módosítások tekintetében bátrak vagyunk a következőket méltányos figyelembe ajánlani:

A nélkül, hogy a védvám-politika ellentétének véghatárát kívánánk menni, óhajtanók a behozatali vámdíj tételeinek megállításánál azon elvet alkalmazva látni, a mely szerint mindazon nyers anyag, félgyártmány, műszer vagy gép, a melyre a hazai iparnak és földművelésnek szüksége van, a lehető kedvezményben részesüljön s így lehetővé téessék a gazdasági törekvés ez ágának emelése. Nevezetesen ajánlanók a gazdasági gépek vámjainak oly arányban mérséklését, a mely azok megszerzését könnyítse, a nélkül, hogy a hazai gépgyárakat a verseny-től elzárja, a mitől egyébiránt már csak azért is bajosan tarthatni, mert a belföldi productio e téren még mindig nem felel meg a szükségletnek, a mit előállít, az egyszerűbb szerkezetű gépek közé tartozik s e nemben oly minőségű cikkeket állít elő, a melylyel a versenyt a külföldi productioval is kiállja. Kiválóan a gőzgépek azok, a melyek behozatala ellen a gépgyárak sem tehetnének alapos kifogást. Hogy a földművelésnek a tapasztalható munkás kéz hiánya mellett mindinkább a gépekre és pedig jó gépekre kell támaszkodnia, elismert igazság, sőt nagyobb gazdaság okzerű s hasznos kezelése ma már gépek nélkül nem is képzelhető, a midőn például gabona kivitelünk gyorsan működő cséplőgépek hiányában annyiban kérdésessé van tétel, hogy csak akkor versenyezhet az orosz termeléssel, ha az európai piacon gyorsabban képes megjelenni, mint emez.

Csaknem ily fontosságot tulajdonítunk az iparosoknak szükséges műszerek és gépek behozatalának. A külföldi ipartermékek nagy részét a szakszerű képzettségen kívül az teszi olcsóvá és jobb minőségűvé, mert egy sereg czélszerű gép és műszer áll rendelkezésére — látnak ezt az utóbbi világkiállításán — a melyeket hazai iparosaink még névből sem ismernek. Az ily segédeszközök könnyű és olcsó beszerzését épen a hazai ipar versenyképességének emelése szempontjából óhajtanunk kell, s ha kelendőségük elég nagy lesz, a hazai gépgyárak még mindig elég kedvező helyzetben lesznek arra nézve, hogy az ily cikkekre nézve is haszonnal versenyez-hessenek.

A nyers terményeket illetőleg a gabona és

hüvelyes vetemények, zsebadékok, olajok, méz, viasz, az ásványok, a komló, a cserző és festő anyagok s általában mindazon nyersanyagok, a melyeket a hazai ipar nyersanyagul feldolgoz, a legkisebb vámmal volnának terhelendők, vagy egészen vámmmentessé teendők; mert a közlekedési hálózat mind tökéletesebbé vált a mellett e cikkek behozatala egyfelől az árak helyesebb elosztását eszközölve, s így a kereskedelemnek nyújtana egészségesebb alapot, másfelől iparunk emelkedésére hatna jótékonyan. A gabonára nézve legszembeesőbb példa, hogy gőzmalmok az utóbbi rosz termések következtében jelenleg idegen gabnára vannak szorulva, s a kivételesen engedélyezett vámmmentesség nélkül szünetelni volnának kénytelenek, míg most az ország liszt szükségletét is fedezik s még azt is lehetővé teszik, hogy a gabona és liszt kivétel a kereskedelemnek is ad némi teendőt. A mai nyers anyagok jutányosítása mellett pedig elég felhozunk azon körülményt, hogy a Lajthán túli országok szövészeti ipara érdekében e tekintetben a legszabadelvűbb politikát követte a kormány, s ha az eredmény ezekre nézve kedvező volt, nem kétkedhetni, hogy hasonló következményű lesz más iparágakra nézve is. Hogy saját termelésű nyersanyagok e miatt versenyképességüket nem veszélyeztetik, e tekintetben a szállítási árak különbözete elég biztosítékot nyújt; de a kereskedésnek s ipar fejlődésének nyújtott segély mindenestre megfogja teremni jó gyümölcsseit az ország adóképes-ségének emelkedése által.

E nyers anyagok közé volna sorozandó a vas is, a melyből hazai termelésünk elégtelensége mellett különösen az utóbbi években rendkívül nagy mennyiség jött a birodalomba, s mind inkább terjedő vasutálózatunknak csak fenntartására is a jövőben még mindig többre lesz szükség, mint a mennyit a hazai termelés elő tud állítani. E cikkekre nézve teljes vámmmentességet — tekintve az ebből bevett jelentékeny vámjövedelmet, — nem merünk javasolni; de nem alaptalan azon feltevés, hogy a behozatali váms mérséklése mellett e jövedelem talán még emelkednék is, a mennyiben a statisztikailag megbizonyított tény, hogy a belföldi fogyasztás a termelésnél nagyobb, tehát az utóbbinak kára nélkül emelkedhetnék, ha az árak olcsóbbak lennének; az ipar- és mezőgazdaság fejlődésével e cikk fogyasztásának mindig nagyobb mérvet kell ölteni s nem tartható helyes nemzetgazdasági elvnek, a ma már oly nélkülözhetlen cikk használatát, mint a vas, magas árak által korlátozni.

A mi a vasárakat illeti, ezek közt főleg a vas-uti sinek képeznek oly tételt, a melyek vámjövedelménél komoly megfontolást érdemel, ha vajjon e jövedelmet a vasutak kamatbiztosítása mellett nem maga az állam fizeti-e meg, habár közvetve is?

(Folytatás következik.)

A székely-egylet gyűlése.

A székely-egylet alapítói és számos ügybarát gyűlt össze tegnapielőtt, d. e. 10 órakor Pesten a képviselőház egyik helyiségében, hogy tanácskozzanak azon módok felett, melyek a székelyek anyagi és szellemi érdekeinek támogatása és előmozdítása tekintetében szükségesnek látszanak.

Hajós János elnök megnyitván az ülést, jelenté, hogy az előmunkálatok megtételére kiküldött tizenötös bizottság jelentésével elkészülvén, az a gyűlés elő fog terjesztetni.

Ezen, Ugron Gábor által szerkesztett jelentésből kiemeljük a következőket:

A jelentés három részre oszlik; az első része a székelyföld művelődési és anyagi bajait és ennek okait sorolja elő; a második rész e bajok orvoslására kellő intézkedéseket hoz javaslatba; a harmadik azon organumokat tárgyalja, melyek a szükséges segélyt nyújtani s általában intézőleg eljárni hivatva lennének.

A mi a szellemi állapotokat illeti, a jelentés szomorúan constatálja, hogy a haladás e tekintetben nagyon csekély. Ennek okát az értelmiségű kivándorlásban, az iskolák hiányosságában s a jólét csekély mérvében keresi. A jelentés kiválólag a szakoktatás szükségességét hangsúlyozza. Az anyagi bajok egyik oka a székely örökösödésnek eltörölésében fekszik, a mennyiből mindkét nemre egyenlő örökösödési rendszer lépett életbe; másik oka az urbéri ügyek rendezetlenségében keresendő. — Ehez járulnak a rosz termés, a pénzügyi válság, mely a székelyföldre is elhatott. Eddig a székelyföldön a gabona árát a termelési költség szabályozta; most azonban ehhez a concurrentia is járult, minek következtében a termékek ára nagyon hanyatlott. A jelentést erre nézve szükségesnek tartanák, ha a Székelyföld lakói a gabonatermelési rendszerről átmennének az állattenyésztési gazdaságra, melytér a székely a versenyt kiállhatná. Ezen tényzésre azonban átmenni igen bajos addig, míg tökélypörös nincs és a hitelügy a székelyföldön rendezve lesz. Egyik hátránya ezen átmenetnek ezen kívül még a birtokviszonyok rendezetlensége. E mellett nincs mezőrendőrség; az erdőben az enyész és pusztítás gazdálkodik s nem az emberi okoskodás és számítás. Kiveszőben van a székely lófaj is, mert a nép a keresztezésre nem volt elég figyelmelemmel. A szarvasmarha és juhtenyésztés elhagyott állapotban van, mert nem elég gond fordítatik rája. Ezen az állomány szaporítása, okzerű tenyésztési rendszer behozatala, és a székely juh-tarónak kereskedelmi cikké képesítése által vél a jelentés segíteni.

A halattenyésztés szegény; a szőlőművelés és borkészítés pedig nem felel meg a kívánalmaknak.

A népipar nem hódít magának területet és sem a munkára, sem az alakra nézve nem finomabb, mint azt átrökölte őseitől. A kézműipar nagyon nyomja ennél fogva a gyárpár és a fejlettebb házi-ipar. A székelyföld kereskedelmi hivatása a keleten van; ennél fogva a teendő e tekintetben az, hogy a nép izlése nemesíttessék s a kelet igényeivel megismertessék.

A mi a kivándorlást illeti, a jelentés a legveszedelmesebbnek tartja az értelmiség kivándorlását, mely a székely nép halálát fogná előidézni. Pedig addig, míg a székelyföld anyagi és szellemi viszonyai nem javulnak, e bajon nem lehet segíteni.

Mind e bajok orvoslására a jelentés czélszerűnek tartaná főreál- s felső népiskolák és egy nőitanító-képző felállítását. A felsőbb népiskolák az iparos és földművelési szakokat is magukban foglalják. Ezen kívül minden székely törvényhatóságban egy nőnöveldét kellene felállítani. Ezen czél elérése tekintetében egyletek volnának alakítandók. E mellett egy székely-múzeum felállítását tartja a jelentés czélszerűnek, mely kiválóan a székelyföldi leleteket foglalja magában. A mi hiány az állattenyésztés, ipar- és gazdálkodás tekintetében észlelhető, legczélszerűbbnek tartaná a jelentés oktatás, vándortanárokat kiküldése, kereskedelmi ügynökök alkalmazása s hasonló által megtenni mindazt, mi a székely nép anyagi felvirágzására nézve kívánatos.

A savanyu vizet, mely a székelyföldön létezik, olyképp óhajtaná a jelentés meghonosíttatni az ország területén, hogy az innen minden más savanyu vizet kiszorítsa.

A mi azon organumokat illeti, melyek mind a teendők vezetésével és létesítésével volnának megbízandók, a jelentés első sorban a székelyegylettől várja a legtöbb segélyt. Ezen egylet a bemutatott alapszabálytervezet szerint állana egy főbizottságból és minden székely törvényhatóság területén egy-egy albizottságból s évenként közgyűléseket tartana, és pedig a Székelyföldön. Időközben az egylet ügyeit a főbizottság vezetné.

A hitelügy tekintetében takarékpénztárak felállítása javaslatotik iparszegélyző egyletekkel és 10 krajczáros népbankkal kapcsolatban. Ha e terv sikerülne, egy földhitelintézet felállítandó, melyre vonatkozólag Temesváry László részletes tervet terjesztett elő. E hitelintézet nagyobb székely birtokosoknak adna kölcsönt és megvásárolván a székelyföld szomszédságában nagyobb javakat, a székelyek egy vidékre való kitelepítése által a kivándorlást megakadályozná.

A jelentés tudomásul vétetett s az alapszabályok csekély módosításokkal elfogadtattak. A terv kivitele az eddig működött bizottságra bízott. Ezzel az ülés fél 1 órakor véget ért.

Helyreigazítás.

A brassói dalárda igazgatóságától vesszük az alábbi sorokat, melyeket néhány nem irodalmi kifejezés kihagyásával ime közlünk. Tesszük ezt egy részt a méltányosság elvénél fogva, de tesszük leginkább azért, mivel éb maga a dalárda valjha be a cikk végén a Hermann ur ellen elkövetett galád merénylet megtörténtét; hogy ez hivatalosan nem követtetett el, azt hisszük, nem változtat a tény aladékon; elég az hozzá, hogy a dalárda tagjai cselekedtek s mi valóban nem tudunk eléggé bámulni rajta, miként válaszolhat az igazgatóság ily hangon, midőn tagjai eljárásának rosszálása lett volna a kötelessége. Szerk.

A „Nemere“ volt felelős szerkesztője Hermann Antalnak tetszett a „Kelet“ ben, „Székely Hírlap“ban s más magyar lapokban „Miképp terjeszti néhány száz atyafi köztünk a kulturát“ címzett cikkben *) a neki sajátos, jellemző irmodorban a brassói férfdalárdát megtámadni. A brassói „szász“ férfdalárda, — „egy oly egylet, mely az egész Szász-földön a leghatározottabb politikai színezettel bír“ — Hermann Antal állítása szerint a dalárdának Segesvárra, „a szász garázdaság Mekkájába“ történt kirándulásakor a magyar nemzet s államnak „mindenét áldozó buzgalmaért“ állomáslát állomásra „arctalan dalok s szemtelen kifejezésekkel“ üldözte, s végre egyik tagja, daczára azon nyugodt öntudatának, hogy két nyomorult százszal könnyen végezhetne „pofon csapta“. E „durva sértése személyének“, a mint mondja „méltó társa, sőt koronája számtalan előbbi eseteknek“ s „ábrándos száz szájhósktól ellene forralt összeesküvéseknek“, a melyek azonban soha annyira nem mentek, „míg a brassói szász dalárda a nagy munkához nem fogott“, okúl kell hogy szolgáljon neki arra, hogy egyrészt a brassói férfdalárdára egy néhány a cikkiről jellemző szokat, mint „vad sereg“, „ordító csorda“, a „Narenabende hősei“, „valóban vérengző csorda“, „szellemi haramia csapat“ nyírákoló, rőfűző malaczkokat megtelt csak, „a haza ellenségei“, „közönséges kamaszok“, utonállók“ stb. sorjón, másrészt felfelé is némi intéseket adjon az iránt, micsoda bánásmódra: „ostromállapot, rögtöntörvény“: a királyföld s ennek szász lakosai érdemeseek.

A brassói férfdalárda sem politikai egylet, sem különleges „szász“ egylet nem lévén, miután 34 szász tagja mellett, 16 más német, 5 magyar, s 1 lengyel tagja van, s 1850 óta 597 szász, 103 más német, 49 magyar, 12 román s 1 lengyel tagból állott, alulirt egyleti igazgatóság emlékeztet a költő ama szavaira:

Mely hamar kész az ifjuság a szóval,

*) E cikkiről az egylet igazgatósága csak május hó második felében vett teljes tudomást.

Mely mint a késnek éle bajosan kezelhető — s Hermann Antalnak történelmi s politikai képzettségét a „Nemere” néhány számából eléggé ismerve, nem látja szükségesnek, hogy Hermann Antal a politikai vagy nemzeti térre kövesse. Ellenben határozottan kell a férdfalárdának azon állítás ellen tiltakoznia, hogy Hermann Antallal valamikor csak a legesekélyebb viszonyba is lépett volna, s ki kell jelentenie, miszerint a helybeli magyar társalgó egyet kizárt tagjában a magyarság képviselőjét, a „Nemere” volt szerkesztőjében a magyar állam szószólóját, s a hivataláról lemondott tanítóban a katolika egyház vagy iskola képviselőjét soha nem látta, Hermann német szerelemköltő dalszövegeit ének előadásokra, vagy a „Nemere” vezércikkeit egy „bolondeste” tárgyúul soha nem használta, a miért is semmi oka nem volt a Brassóból távozót nagyobb figyelemre méltatni, mint itteni tartzkodása alatt. Ha a dalárda egyes tagjainak talán szerencséjük nem volt, Hermann Antalt a vasút megnyitására rendezett nemzeti közídiszébenből, vagy a Felsője jubileumával a cs. k. tisztikartól rendezett ünnepségből kintatása alkalmával megpillantani, s azért a dalárda kirándulásakor az érdekesnek látszani akaró egyént közelebből szemlélteni akarták, vagy ha egy unokaöccse csakugyan pofon csepta, úgy ez csupán az illetők dolga s nem az egyetlé, mely csak próbák s nyilvános előadásokra adhat utasításokat tagjainak, s egy Hermann Antallal családi viszálykodásra vonatkozó netalán gnyuló megjegyzésben becselen, úgy tagnak kirokesztését maga után vonható cselekvényt nem láthat.

A brassói férdfalárdának Hermann Antal német ifjával nem volt s nincs is semmi dolga.

A brassói férdfalárda nevében
a z egyleti igazgató s á g.

A „KELET” magán-távirata.

Feladatott Budapestén június 24. 10 ó. 15 p. d. e.
Érkezett, június 24. 10 ó. 40 p. d. u.

A képviselőház Bittó kérelmére heves vita után 50 szótöbbséggel elhatározá a polgári házasság ügyét a folyó ülészakban nem tárgyalni, azután Horánszky indítványának tárgyalását folytatták. A szavazás ma lesz. A képviselőház ma megkezdi az incompatibilitási javaslat tárgyalását, melyet osekély módosítással a balközép is elfogadott.

NAPI HIREK.

Kolozsvár, június 24. 1874.

— Ő felsége vallás s közoktatási magyar minisztere előterjesztésére gr. Lónyay Menyhértnek a magyar tudományos akadémia elnökévé, és Csengery Antalnak ugyanazon akadémia másodelnökévé lett megválasztását jóváhagyta.

— Nevezetes történelmi emlékek fog gyarapodni a muzeum, József főherceg áldozatkészségéből. Ugyanis, mint a „P. N.” írja a főherceg felajánlotta a muzeumnak Alexandra Paulowna, boldogult József nádor nejeének azon óriási, gazdagon aranyozott hintóját, melyen hazánkba érkezett, valamint a pazar diszítésű lószerszámokat is. Felajánlta továbbá az orosz porcellánból készített asztalkészletet, mely Alexandra Paulowna nagyhercegnő egyik hozományát képezte.

— Az új hadügyminiszter, b. Koller altábornagy, vasárnap érkezett meg Prágából Bécsbe, s a miniszterium vezetését e hó 27-én volt átveendő.

— A városi képviselő bizottság f. évi június 15-én tartott közgyűlésében 109. és f. évi július 12-én tartott közgyűlésében 118. sz. alatt hozott végzésénél fogva elhatározván, miszerint a városi palinka korcsmárlási jogát a folyó évi június hó 30-án éjjeli 12 órától kezdve, az eddigi rendszertől eltérőleg, a korcsmárlási jogért fizetendő díjak felvétele mellett keblileg fogja kezelteni: minden jelenleg pálinka korcsmárlással foglalkozók ezennel komolyan figyelmeztetnek, hogy a fenn kijelölt határidő, azaz 1874-évi június 30-ik éjjeli 12 óra elteltével mindeniknek ital készlete a hatóságtól kiküldött közlegek által elővigyázatból, hogy a városi közönség meg ne károsíthatassék, ideiglenesen további intézkedésig le fog pécsezteltetni; ugy szintén figyelmeztetnek azon egyének is, a kik pálinka korcsmárlás gyakorlására magokat a főkapitányi hivatalnál bejelentették, hogy a f. évi június 12-én kibocsátott szabályozó hirdetmény értelmében és utasítása szerint, az árulásra szükséges bármiféle ital nemeket a belmagyar-utczában 21 ház szám alatt levő bor és pálinka kezelési hivataltól, kiváltandó bárczákkal mellett még f. évi június 30-ka előtt szerezze be; az így beszerzett italok edényei a városkánál levő raktárban hivatalos pocsát alatt elhelyeztetnek, honnan az illetők azokat f. évi június 30-ka éjjeli 12 órája után azonnal átvehetik, s az árulást megkezdhetik. Figyelmeztetnek a korcsmárosok, hogy miután közönséges pálinkát és szeszt egy köttét edényben csak öt erdélyi vedret s azon felül vásárolhatnak, ha nagyobb ürmértékű edényben kívánnak vásárolni, a bárczát az edény egész ürmértékéhez képest kötelesek kiváltani. Mindazoknak, a kik 1874-ik évi június 30. éjje-

li 12 órától kezdve a hatóságtól előre kiváltott bárcza nélkül bármilyen szeszest italt fognak korcsmárolni, itala el fog koboztatni, s e mellett a június 12-én kiadott hirdetményben foglalt büntetésen fognak elmarasztaltatni. — Kolozsvárt, június 23-án 1874. Simon Elek, polgármester.

— A városi palinka-korcsmárlási joga a képv. bizottság határozata nyomán, keblileg levén kezelendő: az intéző személyzet már teljesen szervezve van: az eljárási szabályzatok hirdtetménye közreadva, most azonban ismét új fordulatot von az egész ügy, mert Kis Sándor, az eddigi bérlo, ki azelőtt árverezéskor 28,000 frtot ajánlott ejogért, másodsor pedig hozzá sem szólt, most utólag ajánlatot tett s mint halljuk az eddigi bérösszeget — 66666 frt 66 krt megajánlotta. A tanács ez ajánlatot, mint értesülünk, ma veszi tanácskozás alá, kérdés azonban, ha most, midőn az ügy már idáig fejlődött, meg lehet-e a képv. bizottság kétszeri ábrázolását semmisíteni? Denique az már az eddigiekből is kitetszik, hogy Kis Sándor, ki legjobban ismerheti e jog értékét, 66,000 frtra becsüli jövedelmét. Kíváncsiak vagyunk a tanács véleményére és a képv. bizottság határozatára.

— Szabó Endre, a belvárosi gyermekkert igazgatója, a „Népnevelési Értesítő”-ben nem rég egy cikket irt a kolozsvári népiskolákról, melyek szerint nem egészen felelnek meg a kor követelményeinek. Több helybeli tanító erre egy indoklatlanul éles és kiméletlen úgy nevezett czáfolatot adott közre a „M. Polgár” „Közönség körében.” Erre egyfelől Szabó Endre felelt meg igen higgadt és tárgyilagos hangon, másfelől Szász Domokos, az intézet egyik előnöke, utasította vissza, a választmány nevében, a tanítók insinuatíóját, melylyel még a Fröbel-intézet reputációját is meg akarták volna — elég meggondolatlanul snemigen tanítókhoz illőleg — támadni. Pedig a tanítóurak figyelmeztetve is voltak fellépések illetlen voltára, mert a kérdéses czáfolat lapunkhoz is be volt, közlés végett, küldve s lapunk szerkesztője ajánlkozott is a czikk közreadására, csak is azt követén ki, hogy az alapatlan gyanúsítást tartalmazó vassust töröljék ki. A jó tanácsot azonban nem vették be s most arathatják meggondolatlanságuk fanyar gyümölcsét. Hja, a tanítónak is lehet mindig tanulni.

— Hymen. Pócsa Gyula, földbirtokos folyó hó 22-én tartá esküvőjét Seps-Szentiványon, Szentiványi Mari kisasszonnyal, Háromszék egyik mivelt s közkedvességű szép hölgyével.

— A sétatéregylet választmánya — ha az idő kedvezni fog — a sétatéren vasárnap népünnepet rendez, melynek programját közelebből közölni fogjuk.

— Belközéputeza balsarkán most bontják le a kőfal egy részét, hogy helyébe épületet emeljenek. A kulcsos város korából ez emlék lebontása, miután a kapuk úgy is tova tűntek, csak díszre válik városunknak. E falak már különben is legtöbb helyütt oly rozszantak, hogy az idő vihara emberi kéz segélye nélkül is lassanként elsöpri.

— A muzeum kerti tóban pajkos gyermekek, kissé merész, de szép sikerrel kecségető időtöltésben keresnek örömet, élvezetet. A tanulás végett odamenők egy része ugyanis ki sem nyitja könyvét, hanem sétatotra kötött horgot vesz elő s egyremásra fogja vele a halakat, melyeket aztán a forrás medencéjébe rakosgat el. A gyönyörűn nyíló rózsákat minden tartózkodás nélkül lépik s gomblyukaikba tűzik. A felügyelő személyzet, ugylászik, nem sokat törődik ezzel, különben értésére kelene adni a rakoncátlanoknak, hogy sem a halastóban levő halak, sem pedig a virágágyásokban nyíló virágok nem uratlan dolgok s ki ellenök vét, méltó a megfenyítésre. Nézetünk szerint célszerű lenne a kert több pontján tilalmi táblákat függeszteni ki, hogy így mindenki jó eleve tájékozva legyen, mi vár az ily durva csínyek elkövetőire. A felügyelet pedig legyen éber s a kit tetten ér: büntesse meg példásan.

— Azokat, kik az ev. ref. egyházi énekkar által folyó hó 28-án rendezendő zártkörű dalestélylyel egybekötött táncszünetre meghívójukat meg nem kapták volna, de ahoz igényt tartanak, ebbeli számoldék nyilvánítása végett sziveskedjenek Tóth Tamás bizottsági tag urhoz fordulni, (magyarutca 4. sz.)

— Gyulai Pál, a Deák Ferencz-féle levelek ügyében a „P. Napló”-ban válaszol Pap Miklós, általunk is említett, multkori viszonzására, mely szerint „az együgyű furfang és hegykeség vegyülete megkoszoruzva oly ténybeli ráfogással, melynek legesekélyebb alapja sincs”. Furfang: mert „P. M.” úgy akarja feltüntetni a dolgot, mintha „nem tett volna egyebet, mint azt, hogy a „Tört. Lapok” hasábjain közölte Deák Ferencz néhány levelét”. Hegyeség: mert ugyancsak ajánlja Deák F.-nek a honnariumot, pedig „úgy is tudja, hogy senki sem akarja elfogadni”. Ráfogás: mert Gyulai Pál soha egy szót sem irt a felől, ha helyesen cselekedett-e Horváth Mihály, midőn Kossuth egy magán levelét, egy polemia folyótán, közreadta. Gyulai Pál nyilatkozatának legfontosabb momentuma különben az, hogy b. Wesselényi Miklós hozzá levelet intézett, melyben fölkeri Gy. Pált: „legyen szives megnyugtati mind Deák Ferenczet, a kire e hir talán keblemetlenül hatott, mind a magyar közönséget, melyben egy ily eljárás hire is méltó indignatiót szülhetett: e leveleknek, bármilyen névvel nevezhető, további közlését megakadályoztam.”

— Piret altábornagy temetése hétfőn d. u. 2 órakor fényes katonai pompával történt meg a Rókus-

kórházbeli kápolnából. Jelen volt a főváros összes tisztí karr, s megjelent József főherceg is. A gyászmenet, mely a halottat az osztrák állami vaspályához kísérte, imposant volt, s részt vett abban két ezred gyalogság, mely a koporsó előtt és után felosztva haladt, továbbá egy század dragonyos és két üteg ágyu. A menet elején egy páncélba öltözött lovas haladt. Vitézi szokás szerint a koporsó után vitték az elhunyt lovát is. Az indóháznál az ágyukból diszlovéseket tettek.

— A hivatalos lapban olvassuk: A zonyóváraljai algymnasiumot, — mely folytonos és éber felügyeletet igényel, — a vallás- és közoktatási miniszter addig is, míg ez ügyben végleges intézkedés történhetnék, egyelőre a besztterczabányai kir. főgymnasium igazgatójának, dr. Klamarik Jánosnak közvetlen felügyelete alá helyezte s a pozsonyi tanterületi főigazgatót, ki a szükséges felügyeletet oly távolból kellőleg nem gyakorolhatta, e kötelesség alól már most végleg fölmentette; Klamarik igazgatót egyszersmind utasította, hogy a nevezett intézetet gyakran látogassa meg s arról mind tanulmányi, mind fegyelmi, mind pedig az ott uralkodó szellem tekintetében időszakonként jelentést tegyen.

— Belgrádi táviratok szerint Garasanin, ki hosszabb ideig volt miniszterelnök, meghalt.

— Idyll a Körös partján. A „Bihar” írja, hogy f. hó 18-án két fiatal jogász L. S. és B. J. ép a fölött embergettek a Körös hús vizében, hogy milyen okos ember lehetett az, a ki a fürdést földlalta, a midőn elmékedéseikből egy különös eset nagyon kizavarta őket. A közeli fűzeshől ugyanis kétségbeesett segélykiáltások hallatszottak. A menyire a pillanatnyi idő engedte, ifjaink öltözéshez kezdtek, s nem teljes konstumben ugyan, elég jókor érkeztek arra, hogy a két gaz csavargót, kik két elegánsan öltözött uri nőt fosztogattak — megfutamtítsanak. Fájdalom a segély nem elég jókor érkezett, mert az egyik nő aranyláncza a gazemberek kezei közt maradt, kik a helyzet előnyeit kizsákmányolva, a taktika arany szabályai szerint nagy gyorsasággal kerekelt oldottak.

— A Vénus csillag átvonulásának megfigyelése végett Németország részéről kiküldött expedíciójai már elindultak Kielből a „Gazelle” nevű gyönyörű hadihajón. Az expedíció berendezéséhez már hónapok óta folytak az előkészületek; Krille porosz mechanikus szolgáltatta a szükséges készülékeket, ki maga is a hajón van, Behsien fényképész társaságában. A „Gazelle” melyet Schleinitz ezredes vezényel, egyenesen a Kerguel-szigetekhez vitorlázik, s ott néhány hónapig fog állomásozni. A kik az expedícióban tudományos czélból vesznek részt, visszafelé a Sueznek jönnék, a „Gazelle” azonban még körülbelül két esztendeig szándékozik tudományos kutatás végett időzni a keletázsiai vizeken.

KÖZGAZDASÁG.

A gőzeke történetéből.

(Fololvasta S. Freyseysen S. az „Ungaria” gyűlésén.)

(Folytatás)

Hogy az angolok igyekeznek az ígét testé változtatni, kitűnik onnan, miszerint nekik köszönhetjük a legtöbb gazdasági gépet, melyek állati és emberi erőt pótolni hivatják. A gőzgépek alkalmazása a gazdasági üzletben nagy feltűnést okozott és méltán korszakot alkotó események közé lön sorolva: általuk az eddig járgányok — Göppel — által mozgató gépek hatékonysága fokoztatott; sok új nagyobb és jobban dolgozó lett szerkesztve és feltalálva s végre észbe jutott valakinek oly gépet állítani össze, melylyel a gőz erejének segítségével a legheresebb mezei munkát végezni — szántani lehessen.

Dávid Ramsey és Thomas Wildgoose már 1618-ban találtak legyen fel egy gépet, mely trágyázott, szántott és vetett igás állatok nélkül. Részletes leírása e gépeknek, melyre Ramsey szabadalmai is nyert, miután 1630—34-ben tökéletesíté, fájdalom elvesztett. Némelyek szerint maga James Watt, a gőzgépek felfedezője is foglalkozott a gőzeke gondolatával: tervének kivitelét biztosítá magának egy patent által 1780-ban, a nélkül azonban, hogy gépének leírását az illető hivatalnak benyújtotta volna és így nincs is arról részletes tudomásunk. James Watt után mind többen és többen igyekeztek a gőzeke eszméjét megvalósítani; léptek is fel egyesek új gépekkel, tervekkel, munkákkal nagyobb részt azonban eredménytelen volt.

Perels két csoportba osztja a mostanáig szerkesztett gőzekeket: 1. csoportba tartoznak mindazok, melyeknél a mozgató erő — mozdony — közvetlen a maga után vonja az ekét és a többi földmívelő eszközöket; 2. csoport ekének gőzgépe — mozdony vagy mozgony — munka közben egy helyt áll, a földben működő rész pedig köttél átvitel által hozatik mozgásba, tehát közvetve.

Az 1. alatti gőzekek olcsóságuk és egyszerűségükben fogva előnyt érdemelnek, ha sikerült volna valakinek oly mozdonyt szerkeszteni, mely haszonnal dolgozzék, azaz megfelelő nagysága eké vonására elég erős volna képes kifejezni. Részemről nem osztom Perels azon véleményét, mely szerint az utozai mozdonyok tökéletesítésével a közvetlen gőzeke-rendszer ismét életbe fog hivatni és még fontos szolgáltatásokat fog tenni a mezeigazdaságnak, mivel a nehéz gőzgépek mind együtt kellettven mozogni a földmívelő eszközökkel sokkal nagyobb az erővesztés, semhogy kifizetné magát az egész művelet.

Perels szintén említi e körülményt, azonban nem fektet elég súlyt rá, valószínűleg azért, mert a közvetve működő gépeknél a sodronykötél, motolla, kötélszigák surlását igen magosra számítja.

Közvetlen a mozdony által vont gőzekek közül Romain és Usser rendszerei érdemelnek említést.

Romain gőzekeje az illető tudósítások szerint előnyös és egyszersmind jó munkát végzett legyen, miután a föld porhanyítása, elaprózása tetemes mélységre nem sok kívánni valót hagyott hátra. 1860-ban egy párizsi kiállítás alkalmával — ez időben a sodronykötéllel működő gépek még igen tökéletlenek voltak — Romain nagy elismerést vívott ki gőzekejével. 1857-ben Halkett a Romain által képviselt gőzeke rendszert új és sajátoságos irányban módosította a gőzgépet, esetleg kettő, egy közös asztalon a megmívelendő földön 9'4—18'8 metter távokra elhelyezett állandó sineken mozog előre, az átmenet egyik sinvonalról a másikra bizonyos fordító készülékkel eszközöltetik; a miveleti eszközök: eke, borona, henger, sőt vető és aratógépek oldalvást vannak a motorra megerősítve. Ezen módosítás összevetelt szerkezet, magos ár és így a költséges munka miatt mindjárt az első kísérlet után a gyakorlatra nézve célszerűtlennek bizonyult; Halkett, noha voltak bámulói és pártolói, felsült vele és ma már senki sem ismeri többé.

(Folyt. köv.)

Felelős szerkesztő: Szász Béla.

A t. cz. n. é. közönség meg van

Az 1873-ki bécsi világárlaton érdem-éremmel kitüntetett

Első férfi cipő gyár

Kolozsvárt.

Azon kitüntetés, a melyben kéztiméneim a világárlaton a nemzet közli Jury által részesítették, a legvilágosabb bizonyíték arra nézve, hogy a gyáramban készült lábbeliek jószág, tartósság, csinos és izletes kiállítás tekintetében előnyvel kiállják a versenyt bármely külföldi gyár kéztiméneivel.

Az aratót dícséretes siker arra ösztönözté, hogy a megkezdett pályán a kor igényeinek megfelelőleg, tovább haladjak; ennél fogva gyáramat tökéletesen újraszerveztém, azt a legjobb szabásokkal látam el és a legjelesebb munkaerőkkel szaporítottam, a minek következtében gyáram bármely időben elfogad megrendeléseket, azokat a legpontosabban teljesíti és az ígért órára mulhatatlanul kiszolgáltatja. Ezenkívül bárhol és bárki által készült lábbelieket is pontosan kijavít.

Kész férfi, nő- és gyermeklábbeliek a legnagyobb választékban találhatók.

Csapó Sándor.

-otudogel a tekizetj tpeuejagew

Minden betegnek erő és egészség gyógyszer és költség nélkül: az igen kellemes

Revalesscière Du Barry

Londonból. (176—209)

A mióta s pápa ő szentsége a delicat Revalesscière du Barry használata által szerencsésen ismét felgyógyult s annak hatását sok orvos és kórház elismerte, senki sem fogja e becses gyógytáplálék erejét kétségbe vonni, s itt illó soroljuk azon bajokat, a melyeket gyógyszer és költség nélkül meggyógyít: gyomor-, ideg-, mell-, tüdő-, máj-, mirigy-, nyák-, hárt-, lélegzet-, huygcső- és vesebajok, tuberculose, aszkór, asthma, hurut, emésztés hiány, dugulás, vérhas, álmatlanság, gyengeség, aranyér, vizkór, hidegláz, szédülés, vértelenség, fulduság, émiyég, lányas még terhesség alatt is, diabetes, buskormorság, soványág, csúsz, köszvény, sápkór. — Kivonat 76,000 bizonyítványból gyógyításokról, melyek minden gyógyszerrel dacoltak.

73,877 sz. bizonyítvány.

Nagy-Várád, febr. 28-án, 1872.

Huszonhat nap óta egyedül az istentől küldött Revalesscière célelve áltem. Ez isteni szer kérésbeesett állapotomban csodát tett, s én nem vonakodom ezen gyógytápsert a szenvedő emberi nem második kinyilatkoztatásának nevezni. E becses Revalesscière igen veszedelmes tüdő és gégehurutól, fejszegüléstől és mell szorulástól mentett meg, melyek évek óta minden gyógyszerrel dacoltak. A természet e csoda adománya tehát legtöbb dícséretet érdemel s a szenvedő emberiségnek legmelegebben ajánlható.

Küller Florián,

cs. k. nyug. katonai kezelősz.

Táplálékban lévén a husnál, a Revalesscière étésekénél s gyermekeknél 50-szer olcsóbb a gyógyszernél.

1/2 fontos bádagszálcskában 1 frt 40 kr. 1 font 2 frt 50 kr. 2 font 4 frt 50 kr. 5 font 10 frt 12 font 20 frt 24 font 36 frt. Revalesscière kétszeresét szelencskében 2 frt 50 kr és 4 frt 50 kr. Revalesscière eskoládé porban és táblákban 12 frt és 1 frt 50 kr. 24 csészére 2 frt 50 kr, 48 csészére 4 frt 50 kr. Porban 120 csészére 10 frt. 288 csészére 20 frt, 576 csészére 36 frt. Kapható Barry du Barry és társa által Bécsben, Wallfischgasse 8 sz. Valamint minden városban jó gyógyszerésznél és fűszerárúsnál; a bécsi ház el is küldi minden irányba postai utánvéllel.

Kolozsvárt: Binder Károlynál. Debreczenben: Miklóvics István a „Kigyóhoz” címzett gyógyszerésznél. Dunaföldvár: Nadhera Pálnál. Brassóban: Fabik Ede és Jekeliusnál. Gyula-Fehérvárt: Mihelyes Zsigmond gyógyszerésznél. Marosvásárhely: Fogarassy Demeternél. Pesten: Török Józsefnél. Temesvárt: Kirinyi Alajos és a város jogysztáránban.

